

Vierde debatserie over de toekomst van
de landbouw en ons voedsel

It's the food, stupid!

De impact van voedselproductie op
ecologie, energie, ontwikkeling en gezondheid

Vierde debatreeks over de toekomst van landbouw en voeding in de Rode Hoed

**IT'S THE
FOOD,
STUPID!**

*De impact van voedselproductie op
ecologie, energie, ontwikkeling & gezondheid*

Gespreksleider: Felix Rottenberg

Vierde debatserie over de toekomst van de landbouw en ons voedsel

It's the food, stupid!

De impact van voedselproductie op ecologie, energie, ontwikkeling en gezondheid

Doelen debatreeks

- Landbouw en voedsel hoger op de publieke agenda krijgen
- Inzicht bieden in en bewustmaken van perspectieven, knelpunten en kansen voor landbouw en voedsel
- Inzicht bieden in dilemma's rond landbouw en voedsel
- Bruggen bouwen tussen betrokken partijen
- Materiaal aandragen voor publieke en private beleidskeuzen en onderzoekagenda's

Rode draden

- Relaties leggen tussen landbouw en ecologie, energie, ontwikkeling en gezondheid
- Gericht op kennisoverdracht, maar vooral ook op handelen.

Doelgroepen

- Boeren, vooral ook jonge boeren
- Geïnteresseerde burgers
- Studenten en onderzoekers
- Bedrijfsleven
- Beleidsmedewerkers overheid
- Publieksmedia
- Sociale media

Uitvoering

Kerngroep:

- Stichting CLM / Wouter van der Weijden
- Ecominds / Bert van Ruitenbeek
- Felix Rottenberg

Partners:

- Youth Food Movement
- HAS Den Bosch
- ILEIA Wageningen
- Stichting Otherwise, Wageningen

Mediapartners:

- de Volkskrant
- foodlog.nl

Aanvang debatten

20.00 uur

café open: 19.00 uur

Sponsors

- Ministerie van Economische Zaken
- FrieslandCampina
- Triodos Foundation
- Dienst Ruimtelijke Ordening Amsterdam
- Wereldnatuurfonds
- NCDO
- Eosta versgroothandel

Maandag 25 februari
OPENINGSAVOND IN DE RODE HOED, AMSTERDAM

1. Voedsel en landbouw: op zoek naar een duurzame voedselcultuur

We zijn al 10.000 jaar bezig om steeds meer natuurgrond in cultuur te brengen en de productie per hectare te verhogen met behulp van technologie in de vorm van kunstmest, bestrijdingsmiddelen en nu ook gentech. Hoe krijgen we een nieuw evenwicht tussen technologie en ecologie? We belichten dit thema vanuit drie verschillende invalshoeken:

- de eetpatronen van de wereldwijd groeiende stadsbevolking;
- de historische relaties tussen bodems, klimaten en wat we in welke streken kunnen verbouwen;
- ecologie: hoe kunnen we gedegradeerde gronden weer vruchtbaar maken?

Sprekers:

- Peter Klosse, oprichter Academie voor Gastronomie
- John Liu, maker film *Green Gold* over vergroening van gedegradeerde gronden.

Filmfragmenten

Voertaal van de avond is Nederlands, uitgezonderd de lezing van John Liu, die in het Engels is.

Maandag 4 maart
DE RODE HOED, AMSTERDAM

2. Voedselproductie: energieverlinder of energieleverancier?

De landbouw heeft duizenden jaren gedraaid op zonne-energie. Dat veranderde in de vorige eeuw met de komst van kunstmest, krachtvoer, de tractor en andere machines die allemaal draaien op fossiele energie. Met de globalisering namen ook de transportafstanden toe. De landbouw werd een energieverlinder. In Nederland is de landbouw momenteel goed voor 5% van het fossiele energiegebruik, exclusief de energie gebruikt bij de productie van kunstmest, krachtvoer etc.

Maar in Nederland is een kentering gaande: het gebruik van kunstmest loopt terug, dierlijke mest en reststoffen worden gebruikt voor productie van biogas, bij veel boerderijen staan windmolens, op stallen verschijnen zonnepanelen en de glastuinbouw bespaart energie via warmte/krachtkoppeling. Kan de landbouw een netto leverancier van energie worden? Wat zijn potenties en risico's van de diverse systemen en waar kunnen we het beste op inzetten?

Sprekers:

- Feiten over energiegebruik, technieken, potenties en risico's (met name van energiegewassen en biogas): milieukundige prof. Lucas Reijnders
- Glastuinder met energiezuinige kas: Rob Baan (Koppert Cress)

Na afloop: proeverij met o.a. cress

Maandag 18 maart

IT'S THE FOOD, STUPID! OP LOKATIE: WAGENINGEN

3. De meerwaarde van agro-ecologie - Praktijkvoorbeelden uit Brazilië en Nederland

High tech rukt op in de landbouw. Daar zit veel waardevol bij, zoals GPS en robotmelken. Maar technieken als groeilampen, gentech, luchtwassers in stallen en groententeelt in flats met LED-licht zijn losgezongen van agro-ecologisch systeemdenken. Kan zulke technologie de problemen oplossen of creëren ze nieuwe mechanismen met risico's voor gezondheid en milieu? Moeten we niet meer woekeren met de ecologie? Er is al een wereldwijde agro-ecologische beweging ontstaan die zoekt naar vernieuwing op basis van principes zoals kringlopen, biologische plaagregulering en natuurlijke weerstand van vee. Wat heeft agro-ecologie te bieden voor de landbouw in ontwikkelingslanden en in Nederland? En wat kan Wageningen er mee?

Sprekers:

- prof. Irene Cardoso, bodemkundige aan de Universiteit van Viçosa (Brazilië) en vice-voorzitter van de Braziliaanse Agro-ecologie Associatie: Hoe voeden we 9 miljard mensen in 2050? Een verhaal vanuit praktijkervaring met boeren in Brazilië, waar momenteel nationaal agro-ecologiebeleid wordt voorbereid.
- Biologische boer Tom Saat, stadsboerderij Almere, winnaar Ekoland innovatieprijs 2012.

Voertaal van de avond is Engels, maar vragen kunnen ook in het Nederlands worden gesteld.

Dinsdag 2 april

IT'S THE FOOD, STUPID! OP LOKATIE: DEN BOSCH

4. Landbouw en volksgezondheid: risico's en kansen

Voedsel levert een vitale bijdrage levert aan de volksgezondheid. Maar er zijn ook spanningen. De veehouderij produceert levensbedreigende bacteriën die resistent zijn tegen antibiotica. Uit de plantenteelt komen resistente schimmels. En de Q-koorts maakte meer dan 4000 mensen ziek, van wie er 25 overleden. De gezondheid van mensen is afhankelijk van de gezondheid van vee en wilde fauna: *One Health*. Wat zijn de implicaties voor de Nederlandse landbouw?

Daar staat tegenover dat de landbouw kansen biedt voor de volksgezondheid. De zorglandbouw groeit en vers en duurzaam geteeld voedsel kan bijdragen aan de gezondheid van zieken en ouderen. Kan dat ook bijdragen aan beheersing van de alsmaar stijgende zorgkosten?

Sprekers:

- André van der Zande, directeur RIVM, over risico's, het *One Health* concept en kansen.
- prof. Jan Kluytmans, medisch microbioloog Vrije Universiteit, over risico's van resistente bacteriën.
- Bob Hutten, cateraar van o.a. het Bernhoven ziekenhuis in Veghel, over ervaringen met gezonde voeding in de zorg.

Voor liefhebbers: van 18.00 tot 19.00 uur rondleiding in de kassen van de HAS Den Bosch met nieuwe gewassen, nieuwe technieken en biologische plaagbestrijding. Uw gids is lector Jasper den Besten. Na de rondleiding een simpele maaltijd.

Aanmelding nodig via www.hashogeschool.nl/debatreeks.

Maandag 15 april
DE RODE HOED, AMSTERDAM

5. *Biobased economy* in ontwikkelingslanden

In ontwikkelingslanden is agrarische ontwikkeling vaak de trekker van economische groei. We proberen ze daar bij te helpen maar hoe kan dat? Er woedt al jaren discussie over de effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking. Wat zijn de ervaringen als het bedrijfsleven de lead krijgt bij de ontwikkeling van de landbouw? We bekijken dit voor een nieuw en innovatief terrein: de *biobased economy*. Daar wordt de landbouw in een breder, ecologisch perspectief geplaatst. Welke veelbelovende initiatieven zijn er? Waar liggen kansen? Hoe kunnen we deze ontwikkeling steunen?

Sprekers:

- Gunter Pauli, schrijver van de bestseller *Blauwe Economie*, geeft voorbeelden vanuit zijn praktijknetwerk en schetst perspectieven
 - Lilianne Ploumen, minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking
-

Woensdag 24 april
SLOTDEBAT: DE RODE HOED, AMSTERDAM

6. Hoe verder met de veehouderij: industrieel of grondgebonden?

Er woedt al decennialang een debat over de veehouderij. De "industriële" school zegt dat intensivering en schaalvergroting leiden tot hogere efficiëntie en lagere emissies. Bovendien zouden we minder grond nodig hebben en dus natuur kunnen sparen. Dierenwelzijnseisen zitten daarbij in de weg. De andere school zegt dat dierenwelzijn noodzaak is en dat industrialisering niet nodig is voor een hogere productie en efficiëntie, schadelijk is voor milieu en natuur en het risico op dierziekten verhoogt. Dit debat is extra actueel omdat over twee jaar de melkquotering verdwijnt. Dan gaan ook melkveebedrijven industrialiseren en komen koeien niet meer in de wei. Willen we dat wel? Zo nee, kunnen we nog bijsturen? Hoog tijd voor een stevig debat.

Sprekers:

- Jan Staman, directeur Rathenau Instituut, over dilemma's rond veehouderij en samenleving
 - Piet Boer, voorzitter coöperatie FrieslandCampina, over koeien in de wei na de melkquotering
 - Reactie door Sharon Dijksma, staatssecretaris van Economische Zaken
-